

Ενδεικτικοί τύποι ασκήσεων γραμματικής και συντακτικού
στα Αρχαία Ελληνικά

Στο πλαίσιο της κειμενοκεντρικής και δομολειτουργικής εξέτασης του κειμένου και των μορφοσυντακτικών φαινομένων του, προτείνονται ασκήσεις γραμματικής και συντακτικού. Οι τυπικές ασκήσεις (να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο της ευκτικής αορίστου του τάδε ρήματος, να μεταφέρετε στον αντίθετο αριθμό τους κλιτούς τύπους, να αναγνωρίσετε συντακτικώς τους όρους της πρότασης κ.λπ.) εξακολουθούν να έχουν την αξία και χρησιμότητά τους, εμπλουτίζονται όμως και ενισχύονται και με τους ακόλουθους τύπους ασκήσεων, τους οποίους ο/η εκπαιδευτικός καλείται να αξιοποιήσει τόσο στη διδακτική πράξη όσο και στην αξιολόγηση.

Σε κάθε περίπτωση εξυπακούεται ότι προτάσσεται αρχαίο ελληνικό κείμενο.

Γραμματική

1. Για τα επιρρήματα του αποσπάσματος «*ἀλλὰ μᾶλλον λέγω ὅτι πολὺ θᾶπτον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς*» που βρίσκονται στο συγκριτικό βαθμό, να γράψετε τους άλλους δύο βαθμούς.
2. Για ποιον λόγο επιλέγεται ο συγκεκριμένος χρόνος των ρημάτων (π.χ. αόριστος);
3. Για ποιον λόγο επιλέγεται συγκεκριμένη έγκλιση (π.χ. προστακτική);
4. Για ποιον λόγο επιλέγεται η χρήση απαρεμφάτου ή δευτερεύουσας πρότασης;
5. Τι εξυπηρετεί η επιλογή του ενικού ή του πληθυντικού αριθμού;
6. Πώς θα άλλαζε το νόημα της φράσης/του κειμένου αν χρησιμοποιούσαμε αόριστο στη θέση του ιστορικού ενεστώτα;
7. Ποιος είναι ο ρόλος των ρημάτων σε υποτακτική στο κείμενο; Τι θα άλλαζε αν την αντικαθιστούσαμε με οριστική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τη Γραμματική και το Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής.
8. Στην παρακάτω πρόταση υπάρχει ένα πολύ συνηθισμένο λάθος που κάνουμε στα Ν.Ε. Να το εντοπίσετε και να το διορθώσετε αιτιολογώντας την επιλογή σας με βάση τις Γραμματικές της Νέας Ελληνικής και της Αρχαίας Ελληνικής:
Το κανάλι επέλεξε να μην προβάλλει αυτή την ταινία για δεύτερη φορά παρά τις εξαιρετικές κριτικές.
9. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το λάθος στο απόσπασμα που ακολουθεί δικαιολογώντας την απάντησή σας με βάση όσα γνωρίζετε για τις προσωπικές αντωνυμίες και τη συμφωνία ρήματος και υποκειμένου:
Ἡμεῖς λέγετε.
10. Ποια είναι η σημασία του μέλλοντα στο κείμενό μας; Πώς θα άλλαζε το νόημα αν χρησιμοποιούσαμε ενεστώτα αντί μέλλοντα;
11. Σε ποιον χρόνο βρίσκονται τα ρήματα; Γιατί ο συγγραφέας επέλεξε αυτόν τον χρόνο; Τι επιτυγχάνει με τη χρήση του; Αν μεταφέρουμε τα ρήματα σε άλλο χρόνο (π.χ. μέλλοντα), πώς θα διαφοροποιηθεί το νόημα;

12. Εντόπισε και διόρθωσε το λάθος στην ακόλουθη πρόταση:
Ὁ ἔφηβος τιμήσουσιν ἰερὰ τὰ πάτρια.
13. Να συμπληρώσεις τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της ευκτικής ενεστώτα:
- Ἀγησίλαος ἐπεμέλετο, ὅπως σὺ ἅμα μὲν _____ (χρηματίζομαι), ἅμα δὲ ἐνδοξότερος _____ (γίγνομαι).
 - Ἀγησίλαος ἐπεμέλετο, ὅπως ἡμεῖς ἅμα μὲν _____ (χρηματίζομαι), ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι _____ (γίγνομαι).
14. Να εντοπίσεις και να διορθώσεις τα δύο λάθη που υπάρχουν στο ακόλουθο απόσπασμα:
Ἀγησίλαος καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων ἀλίσκοισθε ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζονται ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γίνονται.
15. Ξαναγράψε την ακόλουθη περίοδο λόγου αντικαθιστώντας το ἐγὼ πρώτα με το σύ και ύστερα με το ἡμεῖς.
οὐ λείψω τὸν παραστάτην, οὐδὲ ἐλάττω παραδώσω τὴν πατρίδα.
16. Να ξαναγράψεις το κείμενο που ακολουθεῖ βάζοντας όπου αὐτόμολοι = οὗτος και όπου οἱ φίλοι = ὁ φίλος.
ἔτι δὲ ὅποτε αὐτόμολοι, ὡς εἰκός, πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐθέλοιεν ὑψηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων ἀλίσκοιτο, ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζονται, ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γίνονται.
17. Να ξαναγράψεις την περίοδο λόγου που ακολουθεῖ αντικαθιστώντας την οριστική με ευκτική. Πῶς διαφοροποιεῖται το νόημα της συγκεκριμένης περιόδου αλλά και ολόκληρης της παραγράφου;
διὰ μὲν δὴ ταῦτα εὐθὺς πολλοὺς ἐραστὰς τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐποίησατο.

Συντακτικό

1. Να εντοπίσετε στο κείμενο μία αιτιολογική πρόταση με την οποία ο ομιλητής αιτιολογεί κάποιο συναίσθημα (π.χ. την οργή, την ευγνωμοσύνη) και στη συνέχεια να την αναγνωρίσετε ως προς την εισαγωγή και την εκφορά της.

2. *Δείσαντες δὲ ἐκεῖνοι μὴ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθῶσι καθίζουσιν ἐς τὸ τῶν Διοσκόρων ἱερόν.*

Να γράψετε τη δευτερεύουσα πρόταση που εκφράζει τον φόβο των ολιγαρχικών για κάτι ανεπιθύμητο. Να τη χαρακτηρίσετε ως προς το είδος, την εκφορά και τη λειτουργία της.

3. «ἐπιδειξαι, παρασκευάσαι, ἀποσχέσθαι»: Να αναγνωρίσετε τη συντακτική λειτουργία των υπογραμμισμένων απαρεμφάτων του κειμένου, επισημαίνοντας αντίστοιχα το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας ή ετεροπροσωπίας.

4. *Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Κερκυραίων οἱ ἔχοντες τὰ πράγματα ἐλθούσης τριήρους Κορινθίας καὶ Λακεδαιμονίων πρέσβων ἐπιτίθενται τῷ δήμῳ.*

Στο παραπάνω απόσπασμα να αναγνωρίσετε το είδος των υπογραμμισμένων μετοχών και να δικαιολογήσετε την πτώση τους.

5. Απόσπασμα από το αρχαίο κείμενο

Στο παραπάνω απόσπασμα να καταγράψετε τρεις επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ιστορικής αφήγησης.

6. Απόσπασμα από το αρχαίο κείμενο

Ο ιστορικός αφηγείται τα γεγονότα δίνοντας έμφαση στη χρονική ακρίβεια. Με ποιους επιρρηματικούς προσδιορισμούς το επιτυγχάνει στο παραπάνω απόσπασμα;

7. Να βρείτε το υποκείμενο της μετοχής **βουλόμενοι** και το υποκείμενο του απαρεμφάτου **εἶναι** χαρακτηρίζοντας τη μετοχή ως συνημμένη ή απόλυτη και σημειώνοντας στην περίπτωση του απαρεμφάτου εάν λειτουργεί το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας ή της ετεροπροσωπίας.

8. *ἐκεῖνό γε εὖ εἰδώς*: Με ποια δευτερεύουσα πρόταση επεξηγείται η αντωνυμία *ἐκεῖνο*; Να τη γράψετε και να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς της.

9. «ὥστε πέπεισμαι σὲ μᾶλλον ἀποθανεῖν ἂν ἐλέσθαι ἢ ζῆν (...)»

Στο παραπάνω απόσπασμα ο Σωκράτης διατυπώνει μία σύγκριση. Να εντοπίσετε τη λέξη που δηλώνει τη σύγκριση αυτή και να γράψετε τους δύο όρους που συγκρίνονται από τον ομιλητή.

10. *πλεύσας*

Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή και να την μετασχηματίσετε στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση.

11. Οι μετοχές της στήλης Α' να συνδεθούν με τις δευτερεύουσες προτάσεις της στήλης Β' στις οποίες αντιστοιχούν:

Στήλη Α'	Στήλη Β'
α) άκούσας	i. ἐπειδὴν ἀκούση ii. εἰ ἤκουσε iii. εἰ καὶ ἤκουσε iv. ἐπεὶ ἤκουσε
β) γινώσκοντες	i. ἐπεὶ γινώσχετε ii. εἰ καὶ γινώσχετε iii. ἐάν γινώσκητε iv. ἵνα γινώσκητε

12. *πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται*

Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί.

13. Στο απόσπασμα «τῶν δικῶν ἃς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον» να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή.

14. Να αντικαταστήσετε την ειδική πρόταση με ισοδύναμες συντακτικές μορφές (ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή).

15. Να συνδέσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς της στήλης Α' με τους χαρακτηρισμούς της στήλης Β'

Στήλη Α'	Στήλη Β'
α. τῆ ὕστεραία	i. Του τόπου (στάση)
β. ἐν τῷ συνεδρίῳ	ii. Του ποσού
γ. ἀπὸ φυλῆς	iii. Του τόπου (προέλευση)
δ. ἐντόνως	iv. Τρόπου
	v. Χρόνου